

УДК 7.011:391.7:671.12

**ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ
ЮВЕЛІРНИХ КОШТОВНОСТЕЙ ЕТНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ**

В. А. ЛУЦЬКОВА, О. В. БОЧАРОВА

Одеська національна академія харчових технологій

Експертиза якості ювелірних коштовностей, а також їх споживних цінностей, оціночної вартості, оцінка аутентичності і справжності, завжди передбачає етап оцінювання естетичних властивостей цих товарів. Зважаючи на те, що ювелірними коштовностями вважають предмети і товари мистецтва, у тому числі ювелірні вироби, що безпосередньо пов'язані із соціокультурним життям населенням, мають історичну вагомість і несуть відображення краси певного століття або епохи [1], тому вибір критеріїв, що виявляють естетичну цінність ювелірних коштовностей є визначальною стадією їх експертизи будь-якого виду.

Комплексними показниками естетичних властивостей товарів є інформаційна виразність, раціональність форми, композиційна цілісність, досконалість виробничого виконання і стабільність товарного вигляду [2]. Специфічність вибору одиничних показників естетичних властивостей ювелірних коштовностей етнічного спрямування полягає саме у приналежності цих товарів до певних соціокультурних подій або причетності до видатних особистостей у ході історії, розвитку мистецтва, мануфактур, майстерень, художніх шкіл.

Серед вагомих одиничних показників естетичних властивостей ювелірних коштовностей етнічного спрямування виступають художньо-образна виразність, знаковість, стильова відповідність, оригінальність, пластичність, функціонально-конструктивна пристосованість, майстерність художнього виконання і збереження елементів форми поверхні при зовнішньому впливі, процесі використання виробу за призначенням.

Окрім, вищенаведених одиничних показників естетичних властивостей розглянутих товарів, деякі автори також враховують *типовість*, *дизайн*, *елегантність* як окремі критерії при оцінюванні споживної цінності ювелірних коштовностей. Проте, на нашу думку, критерії *типовість* і *оригінальність* є протилежними поняттями, оскільки оригінальність товару уособлює своєрідні, незвичайні вирішення у кольорі, конструкції, формі, інші відмінні характеристики товару від подібних, у той час, як типовість означає загальні, неіндивідуальні риси. З іншого боку, *типовість* може бути критерієм, що передбачає інформативність товару про певний стиль, ідейний зміст або може означати «типовий почерк майстра» [1]. Однак, вищезгадані характеристики відносяться до окремих одиничних показників естетичних властивостей ювелірних коштовностей, насамперед, до *знаковості* і *стильової відповідності* товару. Також такий критерій, як *дизайн* є широкомасштабним у визначенні і може відноситись до усіх показників естетичних властивостей, а критерій *елегантність* більш характеризує людську натуру з урахуванням її стилю в одязі, манерах, поведінки [3].

Соціально-естетичні ідеї ювелірних коштовностей етнічного спрямування можливо визначити через показник *знаковість*, що передбачає їх трактування, особливості призначення, навіть соціальний стан власника і місце походження товару. Так, буси із коралів є одними із атрибутів

українського національного костюма і слугували прикрасами жінок на Поліссі і Поділлі у 19-20 століття, що за видом коралів, їх форми, кількістю, кольором і розміром можливо виявити ступінь заможності жінки. При оцінюванні естетичних властивостей, *стильова відповідність* ювелірних коштовностей повинна повністю відображати традиційні особливості їх форми, оздоблення. На прикладі коралових бус, що мали дуже багато різновидів із різними срібними, металевими вставками, можливо прослідкувати традиції носіння намиста жіночим населенням на певній території України.

Художньо-образна виразність ювелірних коштовностей етнічного спрямування проявляється у соціально значущому уявленні про даний товар. Так, традиційна прикраса гуцулів, яку виготовляли з латуні і міді разом із хрестиками – згарда, слугувала культовим оберегом для дівчини, яка кожного року отримувала від батьків одну нитку і ставала володаркою своєрідного багатошарового кольє.

Такий показник естетичних властивостей як *оригінальність* включає засоби вираження індивідуальності товару. Так, сучасні традиційні пацьорки виготовляють не із муранського скла, а із деревини, одним із популярних розписів яких є петриківській розпис. Також нині багато дизайнерів прикрас поєднують 2 традиційних намиста в одне: коралові буси разом із гуцульським хрестом, який раніше був елементом для згард. Інший показник естетичних властивостей ювелірних коштовностей, *пластичність*, характеризує красу взаємопереходів розмірів і об'ємів елементів товару. Своєрідною рисою українських етнічних прикрас є їх заокругленість і поступове збільшення у розмірі або за довжиною. Разом з цим показником, проявляється і *функціонально-конструктивна пристосованість* ювелірних виробів, що визначає відповідність товару його призначенню.

Під *майстерністю художнього виконання* виробів етнічного спрямування розуміють досконалість технічного оздоблення, якість обробки окремих елементів, за якими характеризують роботу як сучасних дизайнерів, так і майстрів певного століття. При оцінюванні *збереження елементів форми поверхні при зовнішньому впливі, процесі використання виробу за призначенням* необхідно звернути увагу на конкретні умови виробництва, матеріал виготовлення та експлуатацію ювелірних виробів. Також особливістю визначення даного показника естетичних властивостей ювелірних коштовностей етнічного спрямування є врахування віку самого виробу, що, разом з цим, уособлює раритетність виробу і може вплинути на вищу естетичну цінність товару.

Таким чином, завдяки комплексним і одиничним показникам естетичних властивостей ювелірних коштовностей національного характеру можливо провести не тільки експертизу їх якості, а також спрогнозувати вартість, виявити специфічні ознаки ювелірних виробів окремих націй або народів, їх традицій носіння і вірування у певний період часу.

Література

1. Артюх Т.М. Товарознавча експертиза ювелірних коштовностей. Теорія та практика: Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 305 с.
2. Черняк Л.В., Яценко Ю.М. Естетика товарів та дизайн: Навч. посіб. – К.: КНТЕУ, 2006. – 228с.
3. Словник української мови в 11 томах [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://sum.in.ua/>